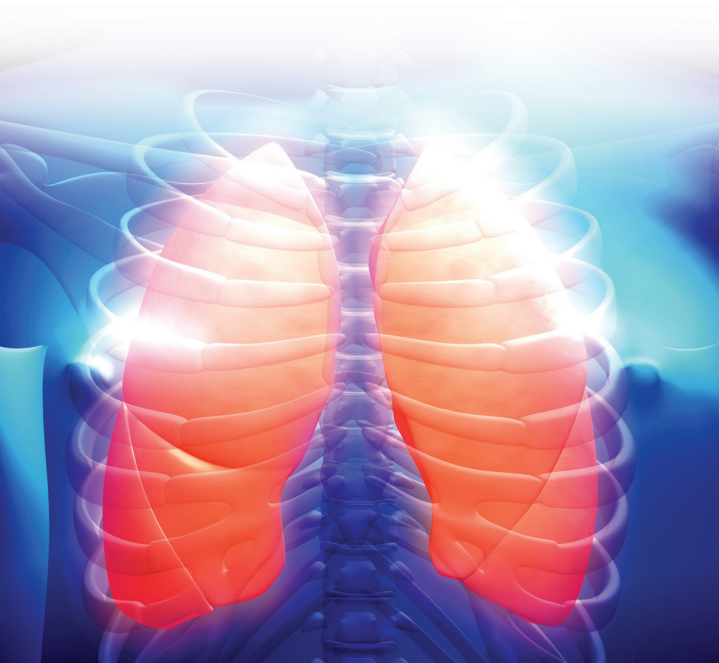

**TÜRKİYE
ÇİMSE-İŞ SENDİKASI**

MESLEK HASTALIKLARI VE SİLİKOZİS

**TÜRKİYE
ÇİMSE-İŞ SENDİKASI**

MESLEK HASTALIKLARI VE SİLİKOZİS

Doç. Dr. İsmet TAMER

İş Sağlığı Bilim Uzmanı

Düzenleyen: Murat ÖZTÜRK

T. Çimse-İş Sendikası Eğitim ve Örgt. Mdr.

MESLEK HASTALIĞI NEDİR ?

- **Meslek hastalığı**, belirli bir meslek ya da sanayi iş kolunda çalışanlarda, işin niteliğinden ya da çalışma koşullarından dolayı, bedensel ya da ruhsal bütünlüğün bozulmasıyla ortaya çıkan hastalıklardır. Kısaca “İŞLE” ilgili olan hastalıklardır.
- 5510 sayılı Kanununun 14. Maddesine göre Meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürlülük halleridir.
- Meslek hastalığında, iş kazasında olduğu gibi işçinin uğradığı bedeni veya ruhi arızanın *uygun neden ve sonuçlu* yani *işle illiyetli olması* gerekir.
- **İş kazası ile meslek hastalığı arasındaki temel fark**, iş kazasının ani bir gelişmeye yol açan bir olay sonucu meydana çıkması, meslek hastalığının ise çalışan sağlığının uzun süre etkilenmesi sonucu ortaya çıkmasıdır.
- Dünyada her 3 dakikada bir, 1 işçi, iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle ölmektedir.
- Bugüne kadar çalışma yaşamına ait sağlık sorunları denildiğinde akla ilk sırada iş kazaları gelse de, aslında ILO tarafından açıklanan istatistiklere göre, endüstrideki işle ilgili durumlara bağlı ölümlerin sadece %14'ü iş kazalarına bağlı iken, %86'sı meslek hastalıklarına bağlı gerçekleşmektedir.

MESLEK HASTALIĞI TANISI NASIL KONUR?

Meslek hastalığı tıbbi olduğu kadar yasal süreçleri de içinde barındırır.

Bu tanı iş risklerinin işveren tarafından yönetilemediği ve işçinin bu nedenle fonksiyon kaybına yada hastalık durumuna uğradığını kanıtlar. Bu nedenlerle, “yetkili sağlık birimleri” tarafından kanıtlanabilmesi gereklidir.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa göre (Madde 14):

Sigortalının çalıştığı işten dolayı meslek hastalığına tutulduğunun;

- a) Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları tarafından usulüne uygun olarak düzenlenen sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbi belgelerin incelenmesi,
- b) Kurumca gerekli grldĞu hallerde, işyerindeki çalışma şartlarını ve buna bağlı tıbbi sonuçlarını ortaya koyan denetim raporları ve gerekli diğer belgelerin incelenmesi sonucu Kurum Sağlık Kurulu tarafından tespit edilmesi zorunludur.

SÜREÇ NASIL İşLEMEDİR?

1. Meslek hastalığı şüphesiyle SGK İl Müdürlüklerine müracaat eden sigortalılar veya
2. Hekimler tarafından, sağlık muayeneleri, aralıklı kontrol muayeneleri sırasında ya da varolan şikayetlerinde artma sebebi ile meslek hastalığı şüphesi düşünülen

sigortalıların sevk edilmesi ile yapılan;

I- Klinik incelemeler (ayrıntılı meslek öyküsü ve sitematik muayene)

II- Laboratuvar incelemeleri

III- İşyeri ortam ölçümlerinin değerlendirilmesi ile ;

I + II ----- Tıbbi tanı

III ----- Mesleki neden

I + II + III ----- Meslek hastalığı tanısı konur.

- Meslek hastalığı ön tanısının konulması (Meslek Hastalıkları Hastaneleri, Devlet Üniversite Hastaneleri, Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastaneleri),
- Meslek hastalığı dosyasının SGK Meslek Hastalıkları Kuruluna gönderilmesi ile de Meslek Hastalığı tanısı konur.
- İtirazların son değerlendirileceği yer Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu'dur ve buradan alınan kararlar kesinleşmiştir.

Bu tanı, iş risklerinin işveren tarafından yönetilemediği ve işçinin bu nedenle hastalığa uğradığını kanıtlar.

MESLEK HASTALIĞI ÖNLENEBİLİR Mİ?

- **Meslek Hastalıkları önlenabilir hastalıkların başında gelmektedir!**

Önlemek için:

- Her işçi, fiziksel ve ruhsal yeteneklerine uygun işlerde çalıştırılmalı, yapılan iş

ile çalışan kişi arasında uyum sağlayarak en az yorgunlukla en yüksek verim sağlanmalı, çalışma ortamının olumsuz koşulları nedeni ile çalışanların sağlığının bozulmasını önlemek ve çalışanların sağlık kapasitelerini en yüksek düzeye çıkarmak için her iş kolunda ve her işyerine özel muhteviyatlı işe giriş muayenesi yapılmalı ve sağlık durumu uygun olmayanlar o işte çalıştırılmamalıdır.

- Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliğinde belirtilen işler için daha kapsamlı bir inceleme ile “Ağır ve Tehlikeli İşlerde alışabilir Raporu” alınmalıdır.
- İşe giriş muayenesini takiben yine her iş kolunda ve her işyerine özel muhteviyatlı periyodik sağlık kontrolleri düzenli aralıklarla yapılmalı ve sağlık durumunda olumsuz değişiklikler tespit edilenler herhangi bir kalıcı arıza hali ya da olası bir meslek hastalığı ortaya çıkmadan önce o iş ortamından uzaklaştırılmalıdırlar.

İşYERİNDE MESLEK HASTALIğINDAN KORUNMAK İÇİN GEREKLİ ÖNLEMLER

İşyerlerinde meslek hastalıklarına sebep olabilecek faktörleri her zaman tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir. Bu sebeple, meslek hastalıklarından korunmak ve insan sağlığı üzerindeki zararlı etkilerini en aza indirmek amacıyla işyerinde bir takım önlemlere başvurmak gerekir.

İşyerinde:

- Hijyen kurallarına uyulmalı,
- İşyerinden ayrılmadan önce işçi duş alabilmeli,
- Her işçinin temiz ve kirli elbise dolapları olmalı,
- İşyeri ortamında yeterli ve temiz havalandırma sağlanmalı,
- İşin özelliğine göre sürekli ve düzenli eğitimler verilmeli,
- Gereken hallerde kişisel koruyucular mutlaka düzenli olarak ve doğru şekilde kullanılmalı,
- İşyeri hekimi istihdam edilmeli, değilse ortak işyeri hekimi temin edilmeye çalışılmalı,
- İş koluna hakim ve iş ortamı hakkında yeterli deneyime sahip İş Güvenliği uzmanı istihdam edilmeli,
- İşçiye ortamdaki uzaklaştırma amacı ile istirahat verilmiş ise, istirahat kesinlikle uygulanmalı,
- İşçiye işyeri hekimi ya da hastane incelemeleri sonucu iş değişikliği kararı verilmiş ise iş değişikliği mutlaka uygulanmalıdır.
- Periyodik kontrol muayeneleri zamanında gerçekleştirilmeli, ayrıca 3 günden uzun süren istirahat hallerinde işe dönüşte mutlaka işyeri hekimi tarafından işe dönüş muayenesi yapılmalıdır.
- Mesleki maruziyet tespit edilen çalışanların ilgili sağlık kurumundaki kontrol muayeneleri aksatılmamalıdır.

MESLEK HASTALIĞINI ÖNLEMEDE İŞVEREN SORUMLULUĞU:

Genel olarak;

- İşe girişte gerekli tıbbi muayene ve tetkikleri yapıp iş kolunun özelliğine göre “çalışabilir” ya da “ağır ve tehlikeli işlerde çalışabilir” raporu alınmadan işçiyi çalıştırmamalıdır.
- İşçilerin, yapılacak işin ve çalışma ortamının tehlike ve risklerinden korunmaları için gerekli İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimleri sağlanmalıdır. Bu eğitimlerin işe başlatılmadan önce ve daha sonra da belli aralıklarla tekrarlanarak verilmesi esastır.
- İşyerinde kişisel koruyucu donanımların kullanılması gerekiyorsa bunların düzenli ve yeterli olarak temini, düzenli ve doğru şekilde kullanımının sağlanması zorunludur.
- İşveren, işyeri ortamındaki tehlike ve risklerin tespit edilip değerlendirilerek, gerekli tedbirlerin alınmasından sorumludur.
- İşyeri ortamında her zaman temiz hava sirkülasyonu sağlanmalıdır.
- Periyodik muayeneler zamanında yaptırılmalıdır. Bu tanıma işyeri ortamının düzenli olarak hem kalitatif hem de kantitatif olarak incelenmesi; kullanılan araç, gereç ve makinaların periyodik kontrolleri yanı sıra tüm çalışanların da periyodik sağlık kontrolleri yapılmalıdır.

MESLEK HASTALIKLARINDAN KORUNMA İLKELERİ

Üç bölümde incelenebilir:

1. Tıbbi korunma önlemleri,
2. İşyerindeki çalışma çevresine ait korunma önlemleri,
3. İşçiye ait korunma önlemleri.

1. Tıbbi Korunma Önlemleri:

- a) **İşe Giriş Tıbbi Kontrolleri:** İşe yeni alınan kişilerin, yapacağı işe fiziksel ve ruhsal olarak uygun olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla yapılan tıbbi muayeneyi kapsar. Yeni bir işe girerken alınan sağlık raporları gibi.
- b) **Periyodik Tıbbi Kontroller:** Bir işte çalışan kişilerin belirli aralıklarla (üç ay, altı ay, bir yıl gibi) tıbbi muayeneden geçirilerek, yaptıkları işten etkilenip etkilenmediklerinin tespit edilmesi amacıyla yapılan kontrolleri kapsar. Periyodik tıbbi muayenelerin sonucunda tespit edilen bulgulara göre çalışanların tedavisi yapılmalı ve aynı işe devam edip edemeyeceği de işyeri hekimi tarafından belirlenmelidir.
- c) **Eğitim ve Uyarma:** Sakıncalı çalışma şartlarının tespit edilmesiyle, bu sakıncalı şartlardan korunma yolları bütün çalışanlara öğretilmeli, gerekli uyarılar yapılmalıdır.

2. İşyerinde Çalışma Çevresine Ait Korunma Önlemleri:

İşyerlerinde sağlığa zararlı etkilerin büyük bir bölümü, işyeri havasına yayılan maddelerden (duman, toz, buhar, gaz gibi.) ileri gelmektedir. İşyerindeki bu tehlikeler yok edilerek veya en aza indirilerek çalışma çevresi zararsız hale getirilebilir.

Bu amaçla başvurulacak yöntemler ;

- a) **Kullanılan Zararlı Maddenin Değiştirilmesi:** Kullanılan zararlı maddenin, zararsız veya daha az zararlı maddeler ile değiştirilmesidir.
- b) **Kapalı Çalışma Yöntemi:** Zararlı maddenin değiştirilmesi olanağı bulunmayan durumlarda tehlikeli işlemlerin tamamen kapalı olarak yapılmasıyla ortam zararsız hale getirilebilir.
- c) **Ayırma:** Çalışma sırasında zararlı madde oluşumu görülen ya da sağlığa zararlı gürültü, ışın gibi fiziksel faktörlerin ortaya çıktığı iş çeşitlerinin ayrılması esasına dayanır.
- d) **Nemli (Islak) Çalışma Yöntemi:** Özellikle tozlu işyerlerinde uygulanır. Çalışma ortamı ıslatılarak veya nemlendirilerek çalışma sırasında tozun zemine çökmesi sağlanır ve çalışma ortamına dağılması önlenir.
- e) **Sürekli Temizlik ve Bakım:** İşyeri havasının zararsız halde bulundurulmasını sağlamak amacıyla işyeri ortamına dağılmış tozların sürekli olarak temizlenmesi gereklidir.
- f) **Havalandırma:** İşyerine ve yapılan işin özelliğine uygun şekilde havalandırma yapılmalıdır.

3. İşçiye Ait Korunma Önlemleri:

İşyerindeki tüm çalışanlar;

- Çalışmakta oldukları işle ilgili mesleki kuralların yanısıra iş güvenliği ile ilgili kuralları bilmek,
- Yapmakta oldukları işi en güvenli şekilde yerine getirmek için işveren tarafından alınan tüm önlem ve talimatlara harfiyen uymak,
- İşyerinde koruma tedbirlerinde bir aksaklık ve/veya eksiklik gördüğünde, işverene, iş güvenliği ile ilgili sorumlulara derhal haber vermekle yükümlüdürler.

KİŞİSEL KORUYUCU DONANIMLAR

İşyerindeki çalışma ortamına ait koruyucu önlemlerin yetersiz kaldığı veya imkânsız olduğu durumlarda en son olarak iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi için kişisel korunma önlemlerine başvurulur.

İş kazalarından korunmada da önemli bir yer tutan kişisel koruyucu donanımların gereken hallerde mutlaka kullanılması zorunludur.

Kişisel koruyucu donanımlar aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

- Solunum yolu koruyucular (toz, gaz, sis vb maskeleri)
- Kulak koruyucular (kulak tıkaçları, kulak manşonları-muflar, işitme koruyuculu baretler)
- Göz koruyucular (gözlük, goggle, yüz siperi vb)
- El koruyucular (eldiven, kolluk, parmaklık, kremler)
- Ayak koruyucular (ayakkabı, bot, çizme, tozluk vb)
- Kafa koruyucular (baret vb)

SİLİKOZİS NEDİR ?

Ülkemizde sıklıkla görülen meslek hastalıkları içindedir. Hastalığın etkeni, gözle görünmeyen serbest silis veya diğer adı ile kuartz kristallerini kapsayan tozlardır.

SİLİKOZİS : Silika tozlarının bir süre solunması sonucu akciğerlerde kalıcı ve ilerleyebilen hasara yol açan bir **meslek hastalığıdır**. Ne yazık ki toza maruz kalma ortadan kalksa bile hastalığın ilerlemesi devam edebilir.

Tozdan etkilenme şu faktörlere bağlıdır:

- Tozun Çapı
- Tozların Miktarı
- Tozların İçeriği
- Kişisel Faktörler

İşyeri havasında toz parçacıklarının sayısı arttıkça hastalık yapma kapasitesi artar. Tozların yapısında ne kadar fazla silis varsa o kadar tehlikelidir.

TEDAVİ VE KORUNMA : Bilinen bir tedavisi yoktur. Sadece koruyucu önlemler alınarak hastalığın önüne geçilmesi ya da ortaya çıkan ek komplikasyonların tedavisi mümkündür.

SİLİKOZİS HASTALIĞININ NEDENİ

Silikozis çalışma esnasında silika tozunun solunmasıyla oluşur. Oluşması, solunan havadaki toz oranıyla ve maruz kalındığı süreyle doğrudan bağlantılıdır.

İşçilerin maruz kaldıkları havadaki kristal silika oranına, maruziyet şekline ve süresine göre üç tip silikozis vardır:

- **Kronik Silikozis:** Genellikle aşırı temas-
tan, 10 yıl sonra ortaya çıkar.
- **Hızlanmış Silikozis:** Yüksek temas so-
nucu oluşur ve 5-10 yılda gelişir.
- **Akut Silikozis:** En yüksek derecede
maruz kalınan ve birkaç haftadan 5 yıla
kadar süre içinde semptomları görülen
tıptır.

HASTALIK OLUP OLMADIĞINI ANLAMAK İÇİN NE YAPILMALI ?

- Hastalığın erken dönemde belirlenme-
si ağır akciğer hasarı oluşmadan tedbir
alınması açısından önem taşımaktadır.
Erken tanı için belli aralıklarla tarama
amaçlı akciğer filmi çekilmesi ve bu ko-
nuda uzman kişiler tarafından değerlendirilmesi gerekir.

SİLİKOZİS HASTALIĞININ TEDAVİSİ MÜMKÜN MÜ ?

- Hastalığın kanıtlanmış kesin bir tedavisi yoktur. Hastalık belirlenen kişide yapılması gereken, maruziyetin bir an önce sonlandırılmasıdır. Maruziyet devam ederse hastalığın ilerlemesi hızlanacaktır.

İŞYERİNDE HASTALIKTAN KORUNMAK İÇİN NE YAPMALI ?

Maruziyeti azaltma teknikleri arasında;

- İleri havalandırma ve lokal vakum teknikleri, işlemin tamamen kapalı sistemler içerisinde sürdürülmesi, ıslak temizleme teknikleri, kişisel korunma (uygun maske seçimi) ve mümkünse silikadan daha az tehlikeli maddelerin kullanımı, yer almaktadır.
- İşçi ve işverenlerin silika tozu maruziyetinin tehlikeleri hakkında eğitilmeleri gerekir.
- **Toz kontrolü mutlak koşuldur !**
- **Çalışılan yerlerin ıslatılması ve geliştirilmiş havalandırmanın** son yıllarda çok yararı görülmüştür.
- **Ancak en iyi şartlarda bile hastalık ortaya çıkabileceğini unutmamak gerekir.** Bu nedenle ABD ve pek çok Avrupa ülkesinde silikanın özellikle manuel kumlama işlemleri gibi uygulamalarda kullanımı yasaklanmıştır.

İŞÇİNİN SİLİKOZİS HASTALIĞINDAN KORUNMA YÖNTEMLERİ

- Sigara içmemek! Sigara içen ve tüberküloz gibi hastalıkları geçirmiş olan kişilerin silikozise yakalanma olasılıklarının arttığı gözlenmiştir.
- İşe başlamadan önce havalandırma sisteminin düzgün çalıştığı kontrol edilmelidir.
- Uygun özelliğe ve koruyuculuğa sahip kişisel koruyucu donanımların düzenli olarak ve doğru şekilde kullanılması gereklidir.
- Tozlu işlerde çalışan işçilerin, vardiya sonunda yıkanmaları veya duş yapmaları, yıkanmadan yemek yememeleri ve yatağa girmemeleri sağlanmalıdır.
- Tozlu işlerde çalışan işçilerin periyodik olarak sağlık muayeneleri yaptırmaları ve her 6 ayda bir göğüs radyografileri alınmaları sağlanmalıdır.
- Solunum ve dolaşım sistemi hastalıkları ile cilt hastalığı görülenler, kontrol ve tedavi altına alınmalı, maruziyetin olduğu iş kolunda çalıştırılmamalıdır.

RİSK GRUPLARI

Maden işçileri arasında bir dönem “Dul Bırakan Hastalığı” olarak anılmıştır. Bir işçinin kot taşıma işinde altı ay çalışması bu hastalığa yakalanması için yeterli bir süredir.

- **Risk Grubu:** Maden işçileri, kot taşıma işçileri, **seramik fabrikası çalışanları,**

cam endüstrisi çalışanları başlıca risk grubunu oluşturur.

- **İşkolumuzda Risk Grubu:** Seramik fabrikaları başta olmak üzere, cam, vitray, çini, porselen, çanak, çömlek, tuğla, granit ve mermer fabrikaları riskli grupta yer alır.
- Porselen, fayans, seramik, ateş tuğla fabrikalarının kullandığı toprağın **ortalama %20'sinde** serbest silis vardır.

İŞ KOLUMUZA GİREN SEKTÖRLERDEN HANGİLERİNDE TANI KONULMUŞTUR?

- Seramik Fabrikalarında **Silikozis** tanısı konulan hastalar vardır.
- Seramik fabrikasında yaklaşık 8-10 yıl süreyle korunmasız bir şekilde çalışan bir işçide hastalık belirtileri ortaya çıkabilmektedir.
- Kurumsal işletmelerde işçilere, teşhis konulup hastalık seyri izlenmekte ve tedavileri sürdürülmektedir. Bu tip işyerlerinde toza maruz kalıp bulgular ortaya çıkan işçilerin sağlık durumları izlenip toza maruz kalmayacakları farklı bir bölümde, işlerine devam etmeleri sağlanabilmektedir.
- Örgütsüz, kurumsal yapıya kavuşmamış işyerlerinde ise durum vahimdir! İşçi sürekli işyeri değiştirdiği için tanı konulma olasılığı neredeyse yoktur. Hangi fabrikada bu hastalığa yakalandığı ispat edilememektedir.

HASTALIĞIN ÜLKEMİZDE SORUN OLMAKTAN ÇIKMASI İÇİN NELER YAPILMALIDIR?

- İşyerlerinde etkin denetimin sağlanması, iş sağlığı ve güvenliği konusunun ön plana çıkarılması, çalışma ortamının iyileştirilmesi, uygun olmayan işyerlerinde gerekli önlemler alınana ve iyileştirmeler yapılanaya kadar faaliyetin durdurulması,
- Kumlama yapılan sektörlerde silika kullanımının tamamen yasaklanarak yerine alternatif yöntemlerin kullanılması,
- Kamu kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve basın - yayın organlarının aracılığı ile işverenleri ve çalışanları bilinçlendirme kampanyaları başlatılması, eğitim ve bilgilendirme yapılması,
- İşkolumuzda örgütsüz işyerleri tespit edilip kaçak ve kötü koşullara sahip çalışma ortamlarının önüne geçilmesi,
- Kayıt dışı, (sigortasız) işçi çalıştırılmaması gereklidir.

**TÜRKİYE
ÇİMSE-İŞ SENDİKASI
GENEL MERKEZİ**

Esat Cad. No:43 Küçükesat/Ankara
Tel: (0.312) 419 58 30
www.cimse-is.org.tr